

Chovanec, Jan

Firbasovo stálé poselství

In: *Jan Firbas ve vzpomínkách*. Kroupa, Jiří (editor). Vyd. 1.
Brno: Masarykova univerzita, 2003, pp. 68-70

ISBN 8021031093

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/126927>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

to, jak dlouho trvaly. Jednomu mému zahraničnímu doktorandovi věnoval celý den – po několikahodinové konzultaci ho ještě provedl po Brně. Podobně se věnoval téměř celý den jedné mé studentce, která psala diplomovou práci na téma aktuálněčlenské funkce adverbiálních vět z hlediska jejich postavení v souvětí.

Nemohu však rovněž nepřipomenout jeho vysokou náročnost na odbornou úroveň, důsledné trvání na odborných požadavcích, z nichž neslevoval, ať šlo o diplomovou práci nebo o profesorské či docentské řízení. Šlo mu vždy o zachování dobré úrovně české anglistiky v duchu jejich zakladatelů a tvůrců.

Naposled jsem s Janem Firbasem mluvila krátce před jeho odchodem. Asi čtrnáct dní před smrtí mi telefonoval, aby se ujistil, má-li zaplacené členské příspěvky v Kruhu moderních filologů a ve Fonetické společnosti. I tato jeho starost – v době, kdy jistě přemýšlel o věcech mnohem důležitějších – charakteristicky dokresluje jeho osobnost.

Stávalo se někdy, že se Jan Firbas po našich setkání vracel kvůli něčemu, na co zapomněl. Obvykle to komentoval slovy: „Já se vždycky vracím, někdy dvakrát.“ Škoda, přeškoda, že se tentokrát už nevrátí.

Mgr. Jan Chovanec, PhD.

Firbasovo stálé poselství

Když jsem na podzim roku 1991 nastupoval do prvního ročníku anglistiky, z celé katedry jsem znal jména pouze tří osob. Díky přípravě na přijímací zkoušky jsem věděl o Josefu Hladkém, jakožto autorovi Zrádných slov v angličtině, a o Donu Sparlingovi, autorovi praktické knihy English or Czenglish. S Janem Firbasem coby vyhlášeným jazykovědcem a univerzálním odborníkem na angličtinu jsem se seznámil nepřímo prostřednictvím nadšených vzpomínek mého otce, který mě jako jeho někdejší student zasvětil do podstaty termínů jako funkční perspektiva větná a téma a réma.

S Hladkým a Sparlingem jsem se poznal záhy, avšak Firbasovu výuku jsme měli až ve třetím ročníku. Protože tehdy ještě na katedře nebyly fotografie vyučujících, snažil jsem se v podstatě celý první ročník odušit, jak takový vědec vlastně vypadá a který z vyučují-

cích, již jsem měl na chodbách, je právě profesor Firbas. Můj odhad se potvrdil na zimním soustředění na Cikháji, kde jsem ho konečně poznal při seminářích o anglických idiomech, a později při výuce funkční syntaxe – skutečně to byl onen tichý a nenápadný starší drobný muž s chováním pravého anglického gentlemana.

Firbas se vyznačoval smířlivou povahou a ochotou vždy citlivě poradit, povzbudit a potěšit. S nepochopením proto o něco později vnímal zostřenou polarizaci studentů a učitelů, nechápal útočnost některých studentů na své kolegy jazykovědce a jejich argumentaci o bezúčelnosti jazykovědy. Vzpomínám si na nadměru trapnou atmosféru, kdy v roce 1994 při brilantní hodině věnované anglické interpunkci musel svůj výklad předčasně ukončit a věnovat desítky minut obraně svého oboru.

Naštěstí ve volitelných seminářích pro vyšší ročníky, kam jsem se tehdy zapsal, panovala pracovnější atmosféra. V rámci dvousemestrálního kurzu FSP se nám dostalo nejen zařčeného výkladu o funkcích anglické intonace, na niž byl Firbas odborníkem na slovo vzatým, ale také poutavých diskuzí na nejrůznější jazykovědná témata.

Stávalo se, že semináře probíhaly v úzkém kruhu několika účastníků přímo v pracovně pana profesora. Tam nás obklopovaly vysoké police s lingvistickou knihovnou, nad kterými na nás dohlížely portréty významných českých anglistů. Když jsme se vždy odpoledne ponořili do hlubokých křesel, semináře vlastně přestávaly být formální výukou a stávaly se velmi osobní formou vzájemné komunikace, takřka jako konzultace ve smyslu anglických 'tutorials'.

Firbas nás vedl od porozumění obsahu k pochopení funkcí a vzájemných vztahů jazykových jednotek, jež spoluvytvářejí celek. Později při samostatném vypracovávání seminárních prací a jejich společném rozboru jsme si opakovaně ověřovali, že i krátký text je takřka nevyčerpatelnou studnicí vztahů a významů, které lze odkrývat minuciózní lingvistickou analýzou.

Právě Firbasova preciznost a vědecká pečlivost je velkým odkazem. Do paměti se mi vryl okamžik, kdy si jednoho večera ve dveřích antikvariátu Alfa povzdechl – a to je zřejmě úděl těch, kteří vědí – že se v zahraničí tisknou za houbou publikační činnosti i články nedostatečně zpracované, ale s o to vehementněji prosazovanými názory.

Bylo požehnáním, že po celou svou kariéru zůstal Firbas ve svém rodném městě, kde se stal duchovním otcem brněnské anglistiky.

Jeho odchodem jsme ztratili vzácného odborníka, výborného učitele a laskavého člověka.

doc. Mgr. Milada Franková, CSc., M.A.

Díky profesorovi Firbasovi

Kdykoliv mluvil profesor Firbas o brněnské anglistice a její historii, vyzvedával jméno a zásluhy prof. Josefa Vachka jako poválečného znovuzakladatele Anglického semináře a vynikajícího učitele všech brněnských anglistů. Avšak pro moji generaci, která již prof. Vachka na Filozofické fakultě nezažila, ztělesňoval odedávna roli doyena brněnské anglistiky tehdy docent Jan Firbas. Jako studenti v polovině 60. let jsme měli velmi málo tušení o politických problémech katedry. Čeho jsme si však převážně všichni byli vědomi, byla zřetelná atmosféra slušnosti, spravedlivosti a především zápalu pro anglistická studia a bádání. U zrodu tohoto ducha brněnské anglistiky prof. Firbas nepochybně stál, byl jeho významným spolutvůrcem a nad jeho kontinuitou bděl. Rozvoj, stabilita a akademická úroveň katedry (i když tento název neměl rád a byl by dal přednost návratu k „ústavu“) mu ležely na srdci i po převratných změnách v 90. letech, kdy prof. Firbas dál neúnavně přednášel a plně se věnoval dění na katedře i fakultě. Nečinil rozdílu mezi lingvisty, literáty či překladateli, slova povzbuzení a pomocnou ruku měl pro všechny. Nejednou mne upozornil na literárněvědné publikace, které objevil v některém knihkupectví nebo v antikvariátě. Jeho laskavému zájmu a moudré radě dlužím za mnohé, z dob svého studia a především během svého působení na Katedře anglistiky v posledních deseti letech.

Vždy si budu vážit toho, že jsem mohla znát světově uznávaného lingvistu a vzácného člověka, prof. Jana Firbase.